

[00:00] Водитељ: Српски звуци. Емисија којом обнављамо сећање на наше музичко наслеђе. Овај пројекат је суфинансиран од стране Министарства информисања и телекомуникација Републике Србије. Ставови изнети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је доделио средства.

Пред величанством природе назив је збирке соло песама композитора доктора Милоја Милојевића које га представљају као аутора снажне експресивности, док вокалне деонице имају и зналачки третман инструмената. Током композиторовог боравка у Француској за време Првог светског рата Милојевићеве соло песме показују пут еволуције његовог музичког језика од позно романтичарских основа ка усвајању елемената импресионистичког музичког језика. Називи песама из ове збирке су Јесења елегија, Јапан, Нимфа, Ветар, Ћутање звона, Молитва мајке Југовића, Звезде Даници. У данашњој емисији о Милоју Милојевићу и о његовој музичкој збирци Пред Величанством природе разговарамо са нашом сталном саговорницом музиколошкињом Ањом Лазаревић Коцић.

[01:15] Водитељ: Ко је био Милоје Милојевић и зашто је важно када га помињемо да не заборавимо да уз његово име ставимо титулу доктор?

[01:25] Ања Лазаревић Коцић: Милојевић је управо та генерација 80-их година 19. века рођених, дакле у оном периоду када је Мокрањац био у овај већ кључни човек нашег музичког живота и дакле то су људи који су стасавали овде у пуном замаху неког зрелог романтизма музичког код нас, а потом припада тој групи првих модерниста те прве етапе и значајан је вишеструко. Дакле, с једне стране је композитор, са друге стране први школовани српски музиколог, званично са обе дипломе и докторирао је музикологију. Он је први доктор наука у музичким наукама код нас. Отуда и музичка школа наша крагујевачка кад се каже, увек се каже доктор Милоје Милојевић просто због тога што је био и музиколог са докторатом што је наравно за те услове и за те године било фасцинантно свима овде. И један сјајан пут и што се тиче тог његовог музичког стасавања и школовања, он је иначе мнехенски ђак. Дакле спајао је некако ту немачку школу. Ту је пре свега био везан за композицију.

А са друге стране је Карлов универзитет у Прагу. Он је у Прагу био везан за музикологију. Био је у прашком конзерваторијуму и тамо је докторирао. Дисертација му је била везана за Сметанин хармонски стил, Бенџиха Сметане, Чеха. И у принципу је спојио некако ту словенску школу и немачку школу јако добро и био је изузетан професор, дакле професор академије до краја свог живота. Нажалост, он је преминуо након Другог светског рата 1946. Нису то биле неке заиста озбиљне године, али ето успео је да преживи бомбардовање сопствене куће у Немањиној и у Другом светском рату и онда је наредне године отприлике преминуо. Али изузетан педагог, фантастичан професор и оно што бих још поменула јесте да је вративши се у Србију, наравно и већ започевши неки свој оз озбиљан ради на пољу композиције и педагогије и критике. Он је можда најозбиљнији критичар у то међуратно време и неко чије се име просто поштовало.

Кад видите да је то Милоје Милојевић написао, ту се не постављају питања. То је просто било тако и то су стварно невероватне критике. Те критике су касније спајане у некакве збирке, али то је један фантастичан језик којим он пише. То је нешто што је само по себи на неки начин уметничко дело. Ви ту имате комплетну историју наше музике само у његовим критикама. Дакле невероватна једна ширина и то како је приступао писању свега тога. Дакле свом писаном опусу. Затекали су га, као и све њих, и Балкански ратови и Први светски рат и сва та замешатељства која су

утицала и на њихове личне и професионалне животе. Али оно што је интересно сад наравно због тог односа нашег са Француском у Великом рату многи уметници па и музичари су имали прилике да одлазе после Првог светског рата у Француску на некакво усавршавање и слично.

Добијали су неке стипендије које су омогућаване и он је то искористио и послала га је заправо Србија њега изабрала када је музика у питању и послала га је на усавршавање. Пар година је боравио у Француској. И ту онда долази словенско образовање долази фантастична прича са француском музиком и са импресионизмом и онда ви код Милојевића имате један букет онако свега што је тада било актуелно, интересно и са једне стране увек та нека вага коју он држи између импресионизма и експресионизма са једне стране Немце и њихов утицај са друге стране Французе. Потпуно је био очаран, ја мислим француском овај културом и свиме ониме што је француској култури заправо негде било било тада важно, интересно. Сви ти утицаји који су били важни то можете да видите и по његовим делима, по поезији који се обраћа поред наше, ту је доста Француза. По називима, композиције.

Има те штампе о Јапану заправо цртежа ти који су Французима нешто били посебно важни и тако даље. Дакле тај утицај је код њега овај врло јак и стално је то флуидно нешто да да идете мада има и врло јасне композиције на пример гримасе за клавир које су јасно експресионистичке и назив им овај говори али имате и дела која се сматрају првим експресионизмом у српској музици чистим. То је ова Нимфа из збирке Пред величанством природе. Мада је и Јапан такође песма одатле ту, али Нимфа пре свега. Ја мислим да је то нека 1909. кад је Нимфа настала јер дуго је настајала та збирка. Јако дуго. Овај то је баш онако пробрано и то је званично ето нама први пример музичког импресионизма.

[05:40] Водитељ: Доктор Милоје Миљевић био је богат музички стваралац. О његовом делу, односно о његовим делима разговарамо са Ањом Лазаревић Коцић.

[05:50] Ања Лазаревић Коцић: Наравно има ту много значајних форми којима се он бави. Али оно што је негде кључ и због чега је он толико важан то је клавирска музика. Дакле пре свега клавирска музика велики композитор кад је пијанизам у питању и пијанистичка литература код нас. Један од најзначајнијих и чак неко ко се можда највише свира, изводи и у школама и у нашем школском систему. Дакле Милојевићева клавирска дела су жива. Мислим она су ту врло се често изводе а кажем од тог школског система па до концерата. Ту су наравно и збирке клавирских комада и засебна дела као таква. Друга ствар су соло песме. Дакле управо Пред величанством природе можда најзначајнија збирка али некако соло песме је раније у некој форми било наравно код нас. Међутим опет тај један ниво који он доноси И то је тада актуелни хајде да кажем европски светски ниво. То су песме углавном за клавир и глас и та озбиљност како он њима приступа. Мислим саме деонице гласа како третира. Просто видите једно мајсторство, умеће и и то нешто што је фалило заправо до тада.

[07:20] Ања Лазаревић Коцић: Оно што је за њега још значајно то су симфонијска дела. Има ту много важних композиција. Ја бих можда истакла симфонијску поему Интима као врло значајну. То је једно чак камерније дело заправо. Не знам пуно дела за Велики симфонијски оркестар али ето дело које је стварно било значајно за даљи развој наше симфонијске музике уз много шта што још што је писао. и просто та, његова радозналост која је била константна и, на пример, он је чак имао некакве искорак ка надреализму. Он је јако био везан за друге уметнике и за друге уметности, за Марка Ристића песника. Дакле јако су добро сарађивали и чак је поставио први

надреалистички балет у Србији Собарева метла 23 године и то је било фасцинантно. То је исто дело које постоји захваљујући РТС-у, односно тада Телевизији Београд која је снимила то дело 80-их такође, па може да се нађе у целини снимак и пре можда десетак година је једном постављено обновљено у Мадленијануму и постављено и никад више. А и за премијеру је било проблематично па је премијера била у удружењу Цвијета Зузорић. Дакле тада су они имали слуха као простор за такве алтернативни простор за оно што то не може да има прођу је л' на ове званичне цене. Тако да ето то је на пример исто нешто што је потпуно било ван свих могућих тадашњих оквира и и сјајне ствари. Марио Маскарели им је радио сценографију, сликар Марко Ристић, Милеје Милојевић, било је ту сјајних извођача. Дакле то је баш био један невероватан доживљај тада за Београд које је ето Милојевић успео да изнесе заправо том неком вољом коју има очигледно врло јаком.

[09:45] Водитељ: А сада да чујемо нешто више и о самој збирци Пред величанством природе.

[09:50] Ања Лазаревић Коцић: Пред величанством природе је у суштини његова најзначајнија збирка соло песме. Дакле то су песме за један глас како је он рекао и клавир. Не што је интересантно у оригиналној партитури, на пример ви видите двојезичну партитуру која је на француском и која је на српском. Дакле јасно вам је да ту некаквог француског утицаја има. То су песме које је он писао дуго и врло пажљиво у оном смислу да то није тематска збирка. Значи ви немате ту збирку која се бави па под наслову бисте могли да кажете неким природним појавама или феноменима или нечим што њега као уметника инспирише. Има и тога. Али имате прву песму која је молитва мајке Југовића Звезди Даници. Дакле која са једне стране и има и нема везе апсолутно са тим и врло је у том контексту национално чак обојена. Мада он има и симфонијску музику која се бави Југовићима и мајком Југовића. И то је њему блиско врло јако. Можда се не би рекло на на први поглед кад погледате овај то стваралаштво, али онда имате песме као што је Јапан, као што је Нимфа, које су као што сам поменула импресионистичке и које су врло под утицајем француске музике, али имате и Божићну песму. Дакле, врло различита тематика. Тематика која није је увезана ни на који начин. Па онда имате ону молитву усред поља. Хајде то је Божићна песма можда може да се нађе нека веза. Али имати Песму орла хајде то је нека природа. Да. Имати Ветар тај ветар чувени он се врло врло често изводи Ћутање и Јесењу елегију. И онда увек уз наравно песму на почетку стоји код Јесење елегије. Не знам да ли је текст Војислава Илић и тако. Дакле увек стоји овај од кога је узео текст, али то су јако озбиљне песме. Дакле, то су просто нека дела за која је он вероватно сматрао да су довољно значајна да уђе у ту једну збирку која би на неки начин била показна збирка за све оно што Милојевић може у соло песми. То су на неки начин спојене те две љубави његове. Једна је тај глас ком се стално враћам. Мада он има и неке хорске композиције, али просто то није била толика преокупација. Најзначајније. није најпознатија она Муха и комарац, али то је дечија суштински песма више. Он је више волео тај соло глас и овај то му је онако била једна велика опсесија, а са друге стране наравно клавир као такав и онда имате соло песме које су страшно захтевне и озбиљне и за један и за други и за вокални парти и овај за пијанисте захтевна дела. Дакле клавир ту није некаква пука пратња него су то озбиљне деонице. Сад он мири некако то једно и друго и зато је та збирка стварно толико толико значајна. Често се изводи. Ја то увек као што видите стално причам о томе али мислим да је важно и шта се изводи и шта се не изводи. Ово хвала Богу може да се чује релативно често.

[14:15] Водитељ: Било је ово све што смо вам припремили за данашње издање емисије Српски звуци. У реализацији учествовала екипа Радија Златоусти. Производња фебруар 2026.